

Waterberging op Praktijkcentrum Aver Heino ***Idse Hoving (ASG Veehouderij)***

Het waterschap Groot Salland heeft in samenwerking met het Praktijkcentrum Aver Heino een demonstratieproject ingericht om te zien op welke manier er met ruimte voor water kan worden omgegaan. In Salland is extra waterbergingscapaciteit nodig om tijdens neerslagpieken wateroverlast te voorkomen. Het water is afkomstig van het hoger gelegen oost Nederland en Duitsland dat via de vloedgraven in Salland afgevoerd wordt in de IJssel. Door het creëren van extra berging en verduurzaming van het waterbeheer vervagen voor de landbouw de bestaande zekerheden. Vooral op de laagst gelegen gronden nemen de risico's op vernatting toe. Samen met agrariërs, natuurbeschermingsorganisaties en particulieren is het waterschap op zoek naar mogelijkheden om extra bergingscapaciteit te creëren. Het demonstratieproject op Aver Heino laat zien hoe ruimte voor water gecombineerd kan worden met landbouw en natuur.

Achtergrond / probleemstelling

Conform de doelstelling van het nationaal bestuursakkoord Waterbeheer 21e eeuw streeft het Waterschap Groot Salland naar het creëren van waterberging op plaatsen die zich hiervoor lenen en waar planologisch zich de gelegenheid voordoet. Niet alleen waterberging staat centraal, maar verduurzaming van het waterbeheer in het algemeen. In de afgelopen decennia is het watersysteem zo ingericht dat bij wateroverlast het water zo snel mogelijk afgevoerd kon worden en dat bij een watertekort weer water naar believen kon worden ingelaten. Het plan is om de vaste zomer- en winterpeilen los te laten en om op een meer natuurlijke wijze het water langer vast te houden. Dit wordt gerealiseerd door de waterafvoer te knippen en door kades op te werpen. De aanvoer van (gebiedsvreemd) water moet tot een minimum worden beperkt. De consequentie is dat in het algemeen de peilen zo'n 20 cm verhoogd moeten worden. Daarbij komt incidenteel peilverhoging voor op het moment van waterberging. Tot nu toe waren de peilen gebaseerd op het gemiddeld laagst gelegen maaiveld. Wanneer hiervan afgestapt wordt, vernatten de laagst gelegen gronden. Hier staat tegenover dat hoger gelegen gronden minder droogtegevoelig worden (afhankelijk van de maaiveldhoogte). Echter, vernatting wordt door boeren als zeer nadelig ervaren, omdat hierdoor gebruikbeperkingen ontstaan die zich vertalen in hogere kosten. Dit leidt tot een verminderd bedrijfsresultaat.

Waterbergen op landbouwgrond gewenst

De grond die nodig is voor waterberging moet bij voorkeur in beheer blijven van de landbouw, omdat anders te veel grond aangekocht moet worden, waardoor waterberging onbetaalbaar wordt. Schade door vernatting zou vergoed moeten worden in de vorm van een 'blauwe dienst'. Dit kan door een jaarlijkse vergoeding of door het afkopen van schade zoals het waterschap Regge & Dinkel dat heeft toegepast bij het schadeloosstellen van boeren in het Dinkeldal. De betreffende boeren ontvingen een schadevergoeding voor een periode van tien jaar. Het voordeel is dat met een dergelijke substantieel bedrag een herinvestering gedaan kan worden in bijvoorbeeld vervangende grond ter compensatie van het nadeel. Hierdoor kunnen bedrijven zich verder blijven ontwikkelen. Vernatting onder de huidige landbouwkundige omstandigheden zal naar verwachting veel minder vergaande consequenties hebben dan de situatie zoals die in vroegere tijden van voor de jaren 50 uit de vorige eeuw veel voorkwam. Het grote verschil met het verleden is dat de verkaveling, de vlakligging en de detailontwatering van landbouwgrond doorgaans sterk verbeterd is. Naar verwachting zal bij vernatting of zelfs inundatie het water niet meer langdurig in het maaiveld staan waardoor het land veel sneller weer bereden en beweid kan worden. Het risico op het voorkomen van leverbot is dan praktisch uitgesloten, omdat leverbot vooral voorkomt in langdurige plas-dras omstandigheden.

Demonstratieproject Waterschap Groot Salland

- Circa 2,5 ha waterberging aangelegd

- Onderzoek naar hoe waterberging (technisch) kan worden gerealiseerd door middel van verschillende proefopstellingen
- Proefopstellingen met verschillende inrichtingsvormen: vlak, hellend, diepte en medegebruik voor landbouw of natuur
- Waterberging met zoom van riet voor enige zuivering van het oppervlaktewater
- Aanleg van waterbekken met een inlaatwerk: snelle inlaat en trage uitlaat van water
- Monitoring van grond- en oppervlaktewaterpeilen, waterkwaliteit en vegetatie
- Mogelijkheden water als alternatieve inkomstenbron ('blauwe dienst')
- Inpassen waterberging in de bedrijfsvoering
- Bepalen landbouwkundige opbrengsten van de berging
- Onderzoek doen naar en praktijkervaring opdoen met vegetatieontwikkeling en de effecten van onderhoud
- Onderzoek naar mogelijkheden voor vrijkomend maaisel van de watergangen en onderhoudspad

Bezoek voor filmpjes over de waterberging van Aver Heino de site van Waterschap Groot Salland: http://www.wgs.nl/ruimte_voor_water/waterberging_op_'t/rondleiding_in_beeld/rondleiding_aver

Fosfaat in grond-, drain- en slootwater per grondsoortregio en bedrijfstype **Leo Boumans en Dico Fraters (RIVM)**

De fosfaatconcentratie in het bovenste grondwater bij landbouw in Nederland wordt bepaald door het bodemtype en niet door het bedrijfstype. De fosfaatconcentratie in drainwater wordt ook bepaald door het bodemtype maar in het zandgebied ook door het bedrijfstype.

Door meer fosfaat te geven dan de plant opneemt wordt het restant aan de bodem gebonden of spoelt het uit naar het grond- en oppervlaktewater. Het RIVM monitort de waterkwaliteit in de 4 grondsoortregio's van Nederland (zand, klei, klei, veen en löss) op 4 bedrijfstypen (akkerbouw, melkvee, hokdier en overig). Er is voor dit verhaal ook nog onderscheid gemaakt tussen zee- en rivierklei. Het areaal dat voor melkvee wordt gebruikt is verreweg het grootst ten opzichte van de andere bedrijfstypes. Het recent gevormde neerslagoverschot wordt bemonsterd uit het bovenste grondwater en uit drains en vervolgens chemisch geanalyseerd.

De hoogste grondwaterfosfaatconcentraties worden gevonden bij melkvee in het zeeklei gebied en de laagste in de zandregio. Er is geen aanleiding om te veronderstellen dat de fosfaatoverschotten in het zeeklei gebied groter zijn geweest dan in de zandregio en daarom kan worden geconcludeerd dat dit verschil wordt veroorzaakt door de grondsoort. In de zandregio worden in het grondwater (nog) geen verschillen gevonden tussen de bedrijfstypen. Dit bevestigt de conclusie dat de fosfaatconcentratie in het grondwater door het bodemtype wordt bepaald en niet door het bedrijfstype.

Ook in het drainwater van melkveebedrijven worden de hoogste concentraties gevonden in het zeeklei gebied en de laagste concentraties in de zandregio. Er is voor drainwater, in tegenstelling tot grondwater, wél een verschil tussen de bedrijfstypen in de zandregio. De hoogste concentraties worden gevonden bij het bedrijfstype 'overig' en de laagste bij hokdierbedrijven. De concentraties bij hokdierbedrijven zijn zó laag dat wordt vermoed wordt dat deze op fosfaatfixerende bodems (ijzer-oer) zijn gelegen. Het bedrijfstype 'overig' zal net als hokdier bedrijven in het verleden hogere fosfaatoverschotten hebben gehad dan melkvee- en akkerbouwbedrijven en hier worden wel hogere fosfaatconcentraties in het drainwater gevonden.

Er zijn aanwijzingen dat de fosfaatconcentraties in grond-, drain- en (bedrijfseigen) slootwater aan elkaar gerelateerd zijn, maar de grootste post voor P toevoer naar het oppervlaktewater zou oppervlakkige afspoeling kunnen zijn, bijvoorbeeld via greppels en dit is niet persé gerelateerd aan de grond- en drainwaterconcentratie.